

Katarinatorpet

Ett nybygge, som förbryllat många, är det s. k. *Katarina-torpet*, vilket ligger på Björna skogs utmarker intill Skalsmyren vid landsvägen till Nybyn. Där står alltså en till hälften hoprasad liten stuga

Resterna av den s. k. Katarinastugan på Björna bys utmarker på vägen till Nybyn, där änkan Katarina Olovsdotter framlevde sitt liv.

mitt i skogen. Stugan är av den typ, som nybyggare vanligen uppförde, och har haft ett stort kök, liten kammare och en liten farstu.

Författaren liksom andra kan erinra sig från 1920-talet, då stugan ännu hade ett bristfälligt tak, att det fanns spår efter små odlingar intill den, även om skogen tagit överhand. Något som tydde på tidigare odlingar var de rika bestånden av frodvuxen björk. En myr ett stycke därifrån kallas även för Katarinamyren. Där stod förr en liten hölada.

Människor födda på 1870-talet och senare har ej kunnat ge några godtagbara upplysningar. Många historier är dock förknippade med stugan och Katarina, t. ex. den att hennes man en kall vinterdag förfrös på Skalsmyren efter ett besök i Björna. Det har pratats både hit och dit utan att problemet Katarina fått sin lörning.

Kommunala och kyrkliga handlingar ger inget belägg för en olyckshändelse av antydd art. Däremot är historien om Katarinatorpet helt klarlagd.

Alltså: Torparen Johan Abrahamsson (son till Kruskopp i Nybyn) var född 29/6 1795 och avled den 23/3 1835. Ingen dödsorsak är angiven. Han var gift med bondedottern Katarina Olofsdotter, f. 27/7 1789 i Gide. De ingick äktenskap 1818 och bodde därefter i mannens föräldrahem i Nybyn, där barnen Anna Stina f. 1818, Abram f. 1819 och Olof f. 1821 föddes. Omkring 1823 flyttade

familjen till Gide, där de innehade ett torp. Där föddes sonen Johan 1824. År 1826 är familjen tillbaka i Nybyn, där dottern Cajs Greta föddes samma år. De tycks ha bott i mannens föräldrahem. Fadern Abraham Kruskopp var till åren kommen och behövde hjälp.

Abraham Kruskopp köpte nu ett hemman i Kyrkbyn, dit han flyttade 1827.

Nästa gång vi möter familjen Johan Abrahamsson, betecknas han som torpare i Björna, där sonen Erik föddes 1831. Det ligger nära till hands anta, att när mannens föräldrar flyttade till kyrkbyn, så måste sonen med familj se sig om efter något eget, och då kom man på idén att odla upp ett torp - Katarinatorpet. De byggde upp en liten stuga och odlade upp några små potatisland, innan de flyttade från Nybyn. Katarinatorpet ligger f. ö. på Björna bys ägor, och i kyrkbyn fanns inget torp ledigt vid den tiden.

Nu inträffade detta med mannen en marsdag 1835. Att dödsorsaken ej är angiven utesluter ej frostsador ute på Skalsmyren. Han kanske tog sig hem dödsmärkt, vem vet.

Hur gick det då med änkan och barnen? Det framgår av husförhörslängden för Björna, att hon levde som änka på ett torp. Yngsta barnet var 4 år vid mannens död, och de övriga 9-17 år gamla fick troligen som seden var ge sig ut och tjäna sitt uppehälle.

Ingen bouppteckning finns bevarad och ej heller förmyndarskapsprotokoll. Det fanns väl f. ö. ingen egendom att göra bouppteckning över.

Aren gick och Katarina blev äldre och fick allt svårare att klara sig. In på 1860-talet ser hon sig ingen annan möjlighet än att begära fattighjälp, vilket ledde till att hon 1862 fick 5 riksdalers understöd. Året därpå ber hon om 30 riksdaler för ett helt år, då hon säger sig vara gammal, fattig och sjuk. Fick hon dessa pengar tänkte hon övertala någon av barnen att få bo hos dem mot ersättning. De hade väl fattigt också, får man anta. Understödet beviljades. Mer förmäler inte sockenprotokollen annat än att hon avled 1866.

Följande överenskommelse av den 25/6 1865 bevisar vad som tidigare sagts: »Emellan Björna byamän och förre bonden Erik Thomasson i Nybyn är följande överenskommelse träffad, att vi Björna byamän upplåter den så kallade Johan Abrahamssons Myran belägen på västra sidan av Skalsmyran till berörde Erik Thomasson och hans nuvarande hustrus livstid, att uppröja och begagna emot det att han uppsätter behörlig hölad, ävensom stänga för 3 1/3 seland för Björna byamän i hagen mellan Björna lillå och Skalsmyrberget.»

Undertecknat av Erik Thomasson, tillträdare, och bönderna Jonas Grundström, Jonas Jonsson, Johan Pehrsson, Anders Andersson, Christoffer Olofsson och Jonas Vesterlund, avträdare.

Johan Abrahamssons Myren är den vi kallar för Katarinamyren, som ligger ett kort stycke från Katarinatorpet, där Johan och Katarina bodde.

Från säker källa har ytterligare erfarits, att änkan Katarina bodde länge kvar på torpet, troligen in på 1860-talet. Det berättas också, att hon under många år gjorde kvastar och diskvagnar, som hon sedan gick ut i byarna och sålde. Därmed kunde hon med de få getter hon hade samt med den potatis hon fick från de små »pärlanden» och den fisk hon eventuellt fick i Lillån och Hejarsbäcken nödortfigt försörja sig. Hö slog hon på Katarinamyren (Johan Abrahamssons myren). Från barnen var ingen hjälp att påräkna, då de tillhörde samhällets lägsta klass.

Hur hon sedan hade det under de 30 ensamma åren efter mannens död där ute i ödemarken i mörker, kyla och med rovdjur in på knutarna, kan vi knappast göra oss någon föreställning om. Det är inte underligt, att många sägner spunnits om denna Katarina.